

Sygn. akt II Ca 260/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 kwietnia 2013r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu II Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie następującym:

Przewodniczący- Sędzia SO Beata Stachowiak

Sędzia SO Czesław Chorzępa

Sędzia SO Monika Kuźniar (spr)

Protokolant: Katarzyna Dudejcz

po rozpoznaniu w dniu 11 kwietnia 2013r. we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z powództwa P. R.

przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Środzie Śląskiej

z dnia 15 listopada 2012r.

sygn. akt I C 404/11

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda na rzecz strony pozwanej 60zł postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt II Ca 260/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 listopada 2012 r. Sąd Rejonowy w pkt I oddalił powództwo P. R. przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu w W. o zapłatę zadośćuczynienia w wysokości 6.000 zł za naruszenie jego godności z uwagi na złe warunki bytowe w trakcie pobytu w Zakładzie Karnym w W. w okresie od 1 marca do 25 maja 2006 r.; w pkt II umorzył postępowanie w części, to jest w zakresie cofniętego pozwu; w pkt III zasądził od powoda na rzecz pozwanego 3.600 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego; w pkt IV obciążył Skarb Państwa opłatą od pozwu, od obowiązku uiszczenia której powód został zwolniony.

Rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące, istotne ustalenia stanu faktycznego.

Powód P. R. był wielokrotnie karany karami izolacyjnymi pozbawienia wolności za przestępstwa przeciwko mieniu, w tym popełniane w warunkach powrotu do przestępstwa. Począwszy od 1989 r. powód przebywał w różnych jednostkach penitencjarnych, między innymi w: Zakładzie Karnym w R., Zakładzie Karnym w W., Zakładzie Karnym w P., Zakładzie Karnym we W., Areszcie Śledczym w Z., Zakładzie Karnym w G., Areszcie Śledczym w L., Zakładzie

Karnym w G.i Zakładzie Karnym w G.. Obecnie powód przebywa w Zakładzie Karnym w K., gdzie odbywa karę pozbawienia wolności, której koniec przypada na dzień 15 lutego 2018 r. Powód przebywał w Zakładzie Karnym w W.w okresie od dnia 01 marca 2006 r. do dnia 25 maja 2006 r. W czasie pobytu w Zakładzie Karnym w W.powód był umieszczony na oddziale mieszkalnym IVC w celi numer (...)przeznaczonej dla pięciu osadzonych o powierzchni mieszkalnej 16,01m², do której nie wlicza się powierzchni kącika sanitarnego. Podczas pobytu w Zakładzie Karnym w W.powód przebywał w celi, której powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego wynosiła mniej niż 3 m² (w celi o powierzchni mieszkalnej 16,01m² przebywało 6 osadzonych). Dyrektor Zakładu Karnego w W.systematycznie informował Sędziego Penitencjarnego o przeludnieniu podległej jednostki i osadzeniu w warunkach przeludnienia. Decyzja Dyrektora Zakładu Karnego o osadzeniu w przeludnionych celach nigdy nie została uchylona. Cella, w której przebywał powód, była kompletnie i prawidłowo wyposażona w sprzęt kwaterunkowy. W celi znajdował się wydzielony ścianami działowymi kącik sanitarny. Skazani mieli w celi dostęp do bieżącej wody zimnej, a raz w tygodniu możliwość ciepłej kąpieli do łaźni. Za utrzymanie czystości w celi odpowiadali osadzeni. Pozwany dostarczał osadzonym sprzęt i środki chemiczne do utrzymania czystości w celach oraz środki higieny osobistej. W Zakładzie Karnym w W.okresowo przeprowadzane były zabiegi chemicznej dezynsekcji. Skazani mieli obowiązek zgłoszenia pojawienia się insektów w celach mieszkalnych. Na zgłoszenie przeprowadzany był zabieg dezynsekcji wykonywany przez specjalistyczną firmę zajmującą się zwalczaniem insektów. W Zakładzie Karnym w W.powód, poza prawem do godzinnego spaceru, miał możliwość spędzania czasu poza celą korzystając z organizowanych dla osadzonych zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych. Miał możliwość korzystania z biblioteki, uczestniczenia w nabożeństwach, korzystania z usług religijnych. Podczas spaceru powód korzystał z siłowni. Raz w miesiącu chodził do fryzjera. Raz w tygodniu korzystał z możliwości kontaktu telefonicznego. Powód nie korzystał z możliwości nauki w Zakładzie Karnym w W.. Podczas pobytu w Zakładzie Karnym w W.powód nie zgłaszał skarg na warunki bytowe ani przeludnienie. Powód ma 41 lat, z zawodu jest stolarzem – tapicerem. Na wolności, przebywając na warunkowym przedterminowym zwolnieniu, przez osiem miesięcy pracował w firmie ogólnobudowlanej. Powód jest żonaty, żona wychowuje czworo dzieci, z czego dwoje wspólnych – córkę w wieku 15 lat i syna w wieku 14 lat.

Uzasadniając rozstrzygnięcie Sąd podał, że cierpienia i niedogodności powoda związane z przebywaniem w celi przeludnionej nie przekraczały nieuniknionego poziomu dolegliwości związanej z faktem odosobnienia i nie stanowiły długotrwałego odstępstwa od normy. Sąd zwrócił uwagę, iż powód przebywał w Zakładzie Karnym w W. przez okres niespełna trzech miesięcy i z tego względu uznał, że zaniżenie w tym okresie normy powierzchniowej o 0,33 m² nie naruszyło dóbr osobistych powoda. Sąd podał też, iż poza sytuacją okresowego przeludnienia, pozwany spełniał wynikające z norm prawnych warunki bytowe odbywania przez powoda kary pozbawienia wolności, których powód nie kwestionował. Nadto w trakcie pobytu w ZK w W. powód nie zgłaszał próśb, uwag czy skarg na przeludnienie w celach ani też dotyczących warunków sanitarnych czy bytowych. Działanie zakładu karnego w tamtym okresie było zatem działaniem w granicach prawa, a samo naruszenie miało charakter marginalny. Pozwany bowiem, poza sytuacją przeludnienia, spełniał wynikające z norm warunki bytowe odbywania przez powoda kary pozbawienia wolności.

Powód opuścił pozwany Zakład Karny w W. dnia 25 maja 2006 r., zaś pozew został wniesiony dnia 23 października 2011 r., przy czym powód nie wykazał, aby o szkodzie czy też podmiocie obowiązany do jej naprawienia dowiedział się w terminie powodującym, iż trzyletni termin przedawnienia jego roszczeń odszkodowawczych do daty wniesienia pozwu nie upłynął. Sąd nie uwzględnił twierdzenia powoda, jakoby o możliwości dochodzenia swoich praw dowiedział się z wyroku udostępnionego mu w listopadzie 2011 r., albowiem pozew w przedmiotowej sprawie został wniesiony wcześniej.

Od powyższego rozstrzygnięcia apelację wywiódł powód. Podniósł, iż przepisy prawa, w granicach których działała strona pozwana były niezgodne z doktryną Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, a przeludnienie w celi stanowiło naruszenie jego praw. Podtrzymał też twierdzenie, że dowiedział się o możliwości dochodzenia swoich praw z wyroku udostępnionego mu przed wytoczeniem powództwa, a jedynie omyłkowo podał, że było to w listopadzie 2011 r. Podniósł, iż został poszkodowany działaniem strony pozwanej a za próbę dochodzenia swoich praw został ukarany

oddaleniem powództwa i obowiązkiem zapłaty kosztów procesu poniesionych przez stronę pozwaną, pomimo że jest osobą ubogą, bezdomną, bez wsparcia osób bliskich, obciążoną zobowiązaniami alimentacyjnymi.

Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku, zmianę w całości i przyznanie kwoty 6.000 zł zadośćuczynienia – odszkodowania za umyślne łamanie prawa – poprzez umieszczenie go w przeludnionej celi w ZK w W..

W odpowiedzi na apelację powoda strona pozwana wniosła o jej oddalenie oraz o obciążenie powoda kosztami postępowania apelacyjnego, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Strona pozwana podtrzymała zarzut przedawnienia. Podała, że miała obowiązek przyjąć powoda do odbycia kary, zaś powód nie był traktowany gorzej od pozostałych więźniów, ani też w trakcie pobytu nie skarżył się na warunki bytowe.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługiwała na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zgłoszonego w toku postępowania przed Sądem I instancji zarzutu strony pozwanej dotyczącego przedawnienia roszczenia dochodzonego pozwem. W ocenie Sądu Odwoławczego, w dacie wniesienia pozwu (26.10.2011 r.), roszczenie powoda nie uległo 3 - letniemu przedawnieniu przewidzianemu w treści art. 442¹ kc, a bieg terminu przedawnienia rozpoczął się wraz z uchyleniem mocy obowiązującej przepisu art. 248 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.), który wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 26.05.2008 r. (SK 25/07, OTK-A 2008/4/62) został uznany za niezgodny z Konstytucją. Przepis ten utracił moc obowiązującą z upływem 18 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw tj. 6.12.2009 r. Na mocy tego przepisu, w szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego mógł umieścić osadzonych, na czas określony w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m². Przyjęcie, że początek biegu terminu przedawnienia winien być liczony od daty opuszczenia przez powoda zakładu karnego, tj. od 26.05.2006 r. jest nieusprawiedliwione, gdyż to dopiero od daty wskazanej w orzeczeniu TK powód był świadomy, że poniósł krzywdę w związku z bezprawnością działania strony pozwanej. Skutek usunięcia z porządku prawnego przepisu uznanego przez Trybunał za niezgodny z Konstytucją sięga co do zasady wstecz, do chwili wydania tego aktu, gdy nastąpiło to w czasie obowiązywania Konstytucji, lub do chwili wejścia w życie Konstytucji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2004 r. I CK 303/04, LEX nr 284647).

Okoliczność powyższa pozostaje jednak bez wpływu na zasadność roszczenia. Sąd Odwoławczy w całości podzielił ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Rejonowy, czyniąc je jednocześnie podstawą swego rozstrzygnięcia. Sąd ten, w wyniku prawidłowo przeprowadzonego postępowania dowodowego, ustalił istotne dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, które znajdowały odzwierciedlenie w całokształcie zaoferowanego przez strony materiału dowodowego.

Sąd Odwoławczy podzielił stanowisko Sądu I instancji w zakresie braku przesłanek pozwalających uznać, iż w trakcie pobytu powoda w okresie 01.03.2006 r. – 25.05.2006 r. w Zakładzie Karnym w W., jego dobra osobiste zostały naruszone.

Dobra osobiste są wartościami o charakterze niemajątkowym, wiążącymi się z osobowością człowieka, uznanymi powszechnie w społeczeństwie. Niewątpliwie, to do powoda należało przekonanie Sądu, iż doszło do zagrożenia lub naruszenia jego dobra osobistego.

Należy zwrócić uwagę, iż - wedle treści apelacji - powód upatrywał naruszenia swych dóbr osobistych w fakcie osadzenia go w przeludnionej celi. Okoliczność niedoboru powierzchni została ustalona bezspornie, jednakże był on niewielki, wręcz symboliczny – nie przekraczający 0,33 m². Nieuprawnione jest zatem twierdzenie, że niedobór ten miał większy wpływ na swobodę osadzonych. Brak jest też podstaw do przyjęcia, że okoliczność ta była bezpośrednią przyczyną konfliktów pomiędzy więźniami, czy też złego stanu psychicznego powoda. Powód miał możliwość uczestniczenia w zajęciach kulturalno-oświatowych, sportowych, spacerowania oraz możliwość realizowania praktyk religijnych, co ułatwiałoby zniwelowanie uczucia izolacji poprzez podjęcie aktywności poza celą.

Dla oceny zasadności roszczenia powoda istotny jest brak zastrzeżeń powoda w zakresie warunków bytowych w ZK w W. w trakcie jego pobytu w tej jednostce. Powód nie uskarżał się wówczas na niewłaściwe warunki, czy też dolegliwości nimi wywołane. Z przedmiotowym powództwem wystąpił dopiero po dwóch latach od wydania orzeczenia Europejskiego Trybunału Prawa Człowieka w sprawie o sygn. 17885/04, co pozwala przypuszczać, iż symboliczne przeludnienie w celi, w której powód przebywał przez niespełna trzy miesiące nie wywołało powołanego w pozwie naruszenia dóbr osobistych powoda.

Należy też mieć na uwadze, że warunki, w jakich odbywał karę powód, były takie, jakie w danym czasie optymalnie mógł zapewnić pozwany.

Gdyby przyjąć korzystny dla powoda, a podniesiony w apelacji pogląd, że samo osadzenie w warunkach przeludnienia jest wystarczające do przyjęcia naruszenia dóbr osobistych skazanego (pociąga bowiem za sobą brak minimum przestrzeni ruchowej, co może być uznane za jeden z elementów naruszenia dobra osobistego w postaci godności człowieka, a także za naruszające prawo do prywatności), nie uzasadniałoby to zasądzenia na jego rzecz zadośćuczynienia. Sąd nie ma obowiązku zasądzenia zadośćuczynienia pieniężnego w każdym przypadku naruszenia dóbr osobistych, co wynika zarówno z redakcji art. 448 k.c. („sąd może przyznać”), jak i z funkcji zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych. Przy stosowaniu tego przepisu sąd bierze pod uwagę całokształt okoliczności faktycznych, w tym winę sprawcy naruszenia dóbr osobistych i jej stopień oraz rodzaj naruszonego dobra (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 19 kwietnia 2006 r., II PK 245/05, OSNP 2007 Nr 7-8, poz. 101). Istotnym kryterium jest rozmiar krzywdy, zadośćuczynienie ma bowiem na celu zrekompensovane pokrzywdzonemu wszelkich ujemnych doznań psychicznych lub fizycznych będących następstwem zawinionego działania lub zaniechania sprawcy. Sąd Odwoławczy podziela pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 2 października 2007 r. II CSK 269/07, zgodnie z którym samo osadzenie w przeludnionej celi nie jest wystarczającą postawą do uwzględnienia zadośćuczynienia.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Odwoławczy uznał, iż brak było przesłanek do stwierdzenia naruszenia dóbr osobistych skazanego i na podstawie art. 385 kpc oddalił apelację powoda jako bezzasadną, o czym orzeczono jak w pkt I sentencji.

Orzeczenie zawarte w pkt II sentencji zapadło w oparciu o art. 98 § 1 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc, zgodnie z wynikiem postępowania. Zasądzona kwota 60 zł stanowi koszty zastępstwa procesowego wyliczone w oparciu o § 10 ust. 1 pkt 25 i § 12 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.